

COVID-19 DRIJFT ONGELIJKHEDEN OP DE ARBEIDSMARKT OP DE SPITS

DUO FOR A JOB
intergenerational coaching

Inhoudstafel

1. Jonge werkzoekenden met een migratieachtergrond zwaar getroffen door de crisis.....	6
2. Obstakels tot professionele integratie nemen toe.....	7
2.1 De sociale en financiële situatie van jongeren verslechtert.....	7
2.2 Publieke dienstverlening is niet voldoende toegankelijk.....	10
2.3 De digitale transformatie is problematisch voor een deel van de jongeren.....	11
3. Digitaal gaan mag geen doel op zich zijn.....	13
4. Enkele pistes voor een inclusievere toekomst.....	14
Methodologie.....	15

Inleiding

Dit rapport is hoofdzakelijk gebaseerd op de ervaringen van DUO for a JOB bij de ondersteuning van jongeren met een migratieachtergrond¹. Sinds 2013 heeft DUO for a JOB meer dan 3.200 jongeren ondersteund om een beroepsleven uit te bouwen.

Als gevolg van de gezondheidscrisis heeft DUO for a JOB haar programma omgevormd om haar missie te kunnen blijven vervullen: het bevorderen, creëren en onderhouden van relaties tussen burgers met als doel isolement te voorkomen, solidariteit te versterken en ongelijkheden actief te bestrijden.

Sinds september 2020 kan het traject van een jongere volledig face-to-face en/of op afstand verlopen. Dankzij deze aanpassingen heeft DUO for a JOB in 2020 meer dan 720 duo's kunnen samenstellen.

Sinds maart 2020 hebben onze teams een achteruitgang vastgesteld van de situatie van de jongeren binnen het doelpubliek van DUO for a JOB, ondanks de steun van de organisatie, haar mentoren en publieke partners en partners uit het middenveld. Zowel op sociaal-economisch vlak als op het vlak van de toegang tot werk en tot bestaande diensten is de situatie van jongeren verslechterd.

Aan de hand van de antwoorden van 128 mentees en 195 mentoren hebben we meer inzicht gekregen in de moeilijkheden van jongeren met een migratieachtergrond tijdens de pandemie. Met dit onderzoek willen we de realiteit laten zien van de jongeren die DUO for a JOB ondersteunt om te voorkomen en te vermijden dat de digitale en sociale kloof steeds groter wordt.

1. Onder 'jongeren met een migratieachtergrond' verstaan wij jongeren met een buitenlandse nationaliteit, jongeren die genaturaliseerd zijn tot Belg en jonge Belgen die in België geboren zijn uit ouders of grootouders die in een derde land (buiten de Europese Unie) geboren zijn.

1. Jonge werkzoekenden met een migratieachtergrond zwaar getroffen door de crisis

Lang voor de economische crisis als gevolg van de pandemie werden jongeren met een migratieachtergrond al geconfronteerd met [ongelijkheden op de arbeidsmarkt](#)²: moeilijke toegang tot werk, discriminatie, onzekere jobs, deeltijdwerk of tijdelijk werk, sociale problemen, enz. De arbeidsparticipatie van jongeren van Belgische afkomst (61%) is veel hoger dan die van jongeren van niet-Europese origine (36%). DUO for a JOB is hierop uitgebreid ingegaan in haar [ervaringsverslag](#)³.

De huidige context dreigt deze situatie te verergeren. Het aantal vacatures is in 2020 gedaald en de jeugdwerkloosheid is verhoudingsgewijs sterker gestegen dan in andere leeftijdsgroepen⁴. Jongeren met een migratieachtergrond hebben vaker laagbetaalde, onzekere, deeltijdse of tijdelijke jobs. Ze worden hard getroffen door de gezondheidscrisis en lopen een groter risico in preciaire omstandigheden terecht te komen.

De resultaten van onze enquête bevestigen deze vaststellingen :

57%

van de jongeren zegt dat hun sector in crisis verkeert

83%

van de jongeren vindt het moeilijker om een sollicitatiegesprek te krijgen

64%

van de mentoren is van mening dat de jobmogelijkheden van hun mentee aanzienlijk verminderd zijn

2. Obstakels tot professionele integratie nemen toe

Wij vroegen de jongeren welke moeilijkheden zij gehad hebben op hun weg naar werk of een opleiding, vóór maart 2020 en na maart 2020.

Twee vaststellingen dringen zich op. **Enerzijds zijn de belangrijkste moeilijkheden waarmee deze jongeren te kampen hebben in de afgelopen maanden niet verdwenen:** talenkennis, gebrek aan zelfvertrouwen, gebrek aan inzicht in de arbeidsmarkt of de moeilijkheid om vacatures te vinden en erop te solliciteren,...

Gebrek aan kennis van culturele codes bij het zoeken naar werk en het gebrek aan relevante netwerken blijven tot de meest genoemde moeilijkheden behoren.

Anderzijds duiken er vanaf maart 2020 ook nieuwe moeilijkheden op of komen er andere moeilijkheden vaker aan het licht.

- Problemen met de toegang tot openbare diensten (sterk toenemend)
- Gebrek aan kinderopvang
- Gebrek aan zelfvertrouwen
- Moeite met het vinden van vacatures en solliciteren

2. Unia & FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg (2019): Socio-Economische Monitoring

3. DUO for a JOB (2019). Ervaringsverslag. Mentoring: een brug naar de samenleving en de arbeidsmarkt voor jongeren met een migratieachtergrond?

4. In Brussel piekt de jeugdwerkloosheid zelfs op 28%. In Wallonië stijgt de vraag naar werk in alle leeftijdsgroepen, maar meer uitgesproken is bij jongeren onder 25 jaar (+5,3%). In Vlaanderen daalden de vacatures ook met +17%.

Als we de antwoorden van de jongeren die deze vragen mondeling hebben beantwoord, afzonderen, zien we dat de toegang tot diensten de grootste moeilijkheid wordt en dat het belang van het gebrek aan digitale vaardigheden toeneemt.

#1	#2	#3	#4	#5
Problemen bij de toegang tot openbare diensten	Talen	Moeite met het maken van een CV, motivatiebrief, LinkedIn profiel,...	Gebrek aan digitale vaardigheden	Gebrek aan zelfvertrouwen

De grootste moeilijkheden die het doelpubliek van DUO for a JOB heeft ondervonden, zijn dus niet alleen een gevolg van de economische crisis door COVID-19, maar ook van de wijze waarop de communicatie, de dienstverlening en het zoeken naar werk in deze context werden georganiseerd.

2.1 De sociale en financiële situatie van jongeren verslechtert

Gezien het sociaal-economische profiel van de jongeren die aan het programma deelnemen, weten we dat een groot deel van hen te kampen heeft met een combinatie van sociale problemen die direct of indirect van invloed zijn op hun beroepsintegratie. Om inzicht te krijgen in de omstandigheden waarin jongeren sinds maart 2020 werk zoeken, hebben we daarom ook gevraagd naar hun welzijn en sociale situatie. Wat zijn de bevindingen?

Isolement en eenzaamheid: Bijna de helft van de jongeren (46%) zegt zich geïsoleerd te voelen en niet via vrienden of familie over jobopportunities te hebben gehoord. Dit risico van isolement is vooral aanwezig bij jonge nieuwkomers die alleen in België aankomen, geen familie of sociaal netwerk hebben en voor hun sociale contacten afhankelijk zijn van externe initiatieven of structuren. Meer dan de helft (53%) van de jongeren zegt dat zij in de periode van de pandemie de energie en de motivatie misten om een baan te zoeken.

1 op de 2 jongeren

voelt zich geïsoleerd en mankeert motivatie

"Ik woon alleen in België en ik heb hier geen familie. Ik ben tijdens de pandemie ook nog verhuisd en kende niemand in mijn nieuwe stad. Begin dit jaar ben ik begonnen met een praktijkopleiding van de VDAB. Dat is voltijs en wel ter plaatse, zo leer ik praktisch Nederlands en heb ik sociaal contact"
Yonas*, 27 jaar, Mechelen

Meer sociale en financiële problemen:

Meer dan één op de twee jongeren verklaart dat zijn of haar sociale situatie (54%) en financiële situatie (56%) verslechterd is tijdens de pandemie.

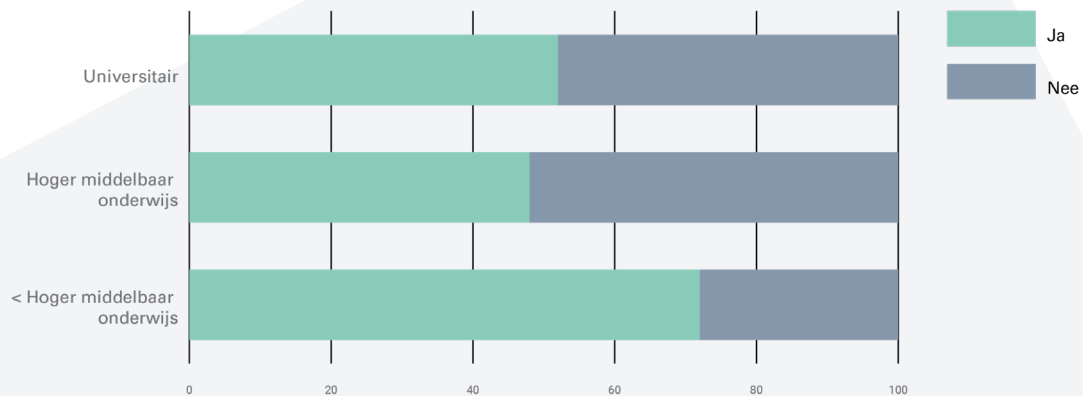

1 op de 2 jongeren

verklaart dat zijn of haar sociale situatie (54%) en financiële situatie (56%) verslechterd is tijdens de pandemie

Wanneer dit gegeven kruisen met het niveau van het behaalde diploma (ongeacht of dit erkend is in België of niet), zien we dat 72% van de jongeren zonder diploma secundair onderwijs van mening is dat hun financiële situatie is verslechterd.

Financiële situatie is verslechterd

Hetzelfde geldt voor de sociale situatie, die bij relatief meer jongeren zonder diploma secundair onderwijs als slechter wordt ervaren tijdens de pandemie.

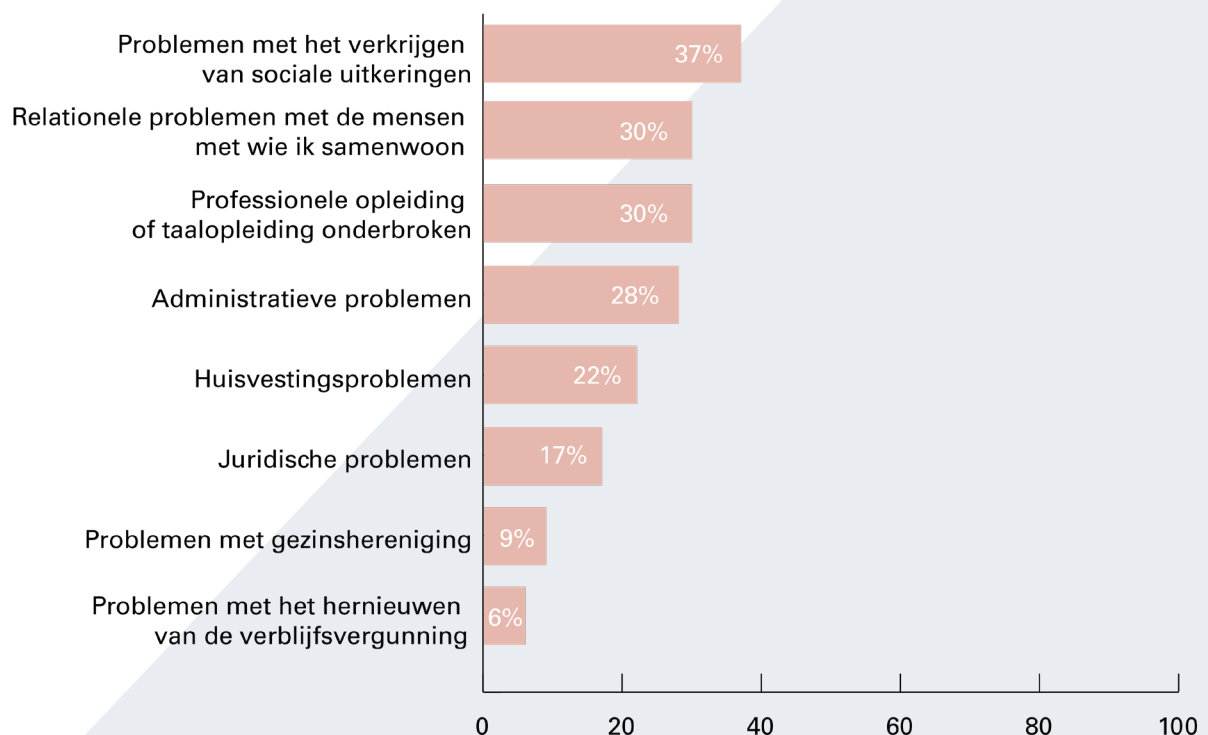
Verschillende sociale problemen

“Het jaar 2020 was een heel moeilijk jaar voor mij en mijn gezinnetje. Voor corona werden we uit ons huis gezet en sliepen we in onze auto zonder verwarming, midden in de winter. Toen, rond februari, vond ik een tijdelijke job. Daarna sliepen we in een hotel (al het geld dat ik per week verdiende werd gebruikt om het hotel te betalen). In april moest iedereen het hotel verlaten omwille van de coronamaatregelen. We begonnen weer in de auto te slapen. Toen zei een vriend die in een gekraakt appartement woonde, dat we zijn huisbaas een som geld moesten betalen om ons op te nemen. We zaten daar mooi in quarantaine, zonder water of elektriciteit. Rond augustus gooide de huisbaas al onze spullen weg, kleren, souvenirs, etc ... Kortom, we waren alles kwijt”
Christian, 33 jaar, Brussel

De belangrijkste sociale problemen in deze periode zijn problemen bij het verkrijgen van sociale uitkeringen (meer dan 1 op de 3 jongeren), de beroeps- en taalopleiding die werd onderbroken, problemen in verband met huisvesting (of het samenwonen met familieleden), administratieve problemen (meer dan 1 op de 4 jongeren) en juridische problemen.

Verblijfskwesties (verlenging of gezinshereniging) worden ook meermaals door jongeren vermeld.

Sociale problemen ondervonden door jongeren wiens sociale situatie verslechterd is*

* Aantal keer aangevinkt gedeeld door aantal jongeren die de vraag heeft beantwoord.

2.2 Publieke dienstverlening is niet voldoende toegankelijk

“Het is moeilijk om een afspraak te krijgen, en als ik een afspraak maak, duurt het een maand, twee maanden. Wanneer je bijvoorbeeld een dringend attest nodig hebt, zoals een attest gezinssamenstelling, of om iets aan te vragen, dan moet je wachten op een afspraak over een maand, of meerdere weken, het is ongelooflijk. Het is heel moeilijk, het is niet enkel zo bij de gemeente, het is overal.” Aziza, 26 jaar oud, Brussel

Naast de factoren die verband houden met de ontwikkeling van de arbeidsmarkt, stellen we vast dat het gebrek aan toegang tot openbare diensten druk zet op de sociale situatie van de mentees.

De toegang tot diensten om de hierboven beschreven sociale problemen op te lossen, is voor bijna 6 op de 10 jongeren namelijk moeilijker geworden. Het gaat om 70% van de jongeren die mondeling op de enquête hebben geantwoord. Ook hier zien we een diploma-effect: mensen met minder kwalificaties hebben verhoudingsgewijs veel meer moeite om toegang te krijgen tot overheidsdiensten.

Waarom? De jongeren vermelden:

- Gebrek aan fysieke afspraken (2/3 van de jongeren)
- Moeilijkheden om telefonisch contact te krijgen (3/5 jongeren)
- Lange wachttijden op een antwoord per e-mail (2/5 jongeren)

“Sinds de lockdown contacteer ik mijn sociaal assistent bij het OCMW via e-mail. Voordien had ik nooit e-mail gebruikt. Ik schrijf de e-mails met de hulp van Google Translate, ik vertaal ook de antwoorden. Vorige maand heeft het OCMW mij niet betaald. Ik kon niet eens mijn huur betalen. Ik heb een email gestuurd naar mijn maatschappelijk werker, maar 15 dagen later heb ik nog steeds geen antwoord. Vanmorgen ben ik naar het OCMW gegaan om dit op te lossen. Ze zeiden me dat mijn assistent er niet is, dat er een andere assistent is die me zal helpen. Maar ik weet niet wie, ik kon hem niet zien.” Mohamed, 32 jaar, Luik*

Al vóór de impact van COVID-19 was het gebrek aan adequate informatie een belangrijke moeilijkheid voor onze jonge mentees. Jongeren, vooral nieuwkomers, hebben geen referentiepunt om informatie te vinden en te begrijpen. Taal is een barrière omdat de meeste websites enkel in het Frans en/of Nederlands beschikbaar zijn, en de diensten geen tolken hebben en administratief jargon gebruiken dat onbegrijpelijk is voor iemand wiens moedertaal niet het Frans of Nederlands is.

Het gebrek aan alternatieven voor digitaal of telefonisch contact heeft de toegang tot openbare diensten dan ook nog verder bemoeilijkt. Zelfs voor degenen die digitaal geletterd zijn, zijn de diensten minder toegankelijk, en taalproblemen kunnen het contact op afstand met openbare dienstverleners bemoeilijken.

Deze extra belemmeringen houden een concreet risico in dat jongeren met een migratieachtergrond hun aansluiting bij het systeem verliezen. Het is dan ook absoluut noodzakelijk drop-out situaties te vermijden. Administratieve moeilijkheden van jongeren zouden enkel groter worden en zouden kunnen leiden tot situaties van rechteloosheid en een spiraal van precariteit.

2.3 De digitale transformatie is problematisch voor een deel van de jongeren

Uit [studies](#)⁵ blijkt dat een deel van de samenleving het tempo van de digitalisering niet kan bijbenen: "We leven in een samenleving waarin het digitale en de snelle technologische evoluties een impact hebben op alle aspecten van ons leven. De coronacrisis heeft duidelijk aangetoond welke opportuniteiten digitale technologieën met zich meebrengen. Ze heeft echter ook pijnlijk blootgelegd dat niet iedereen mee is. Voor deze mensen betekent dat een belemmering voor hun deelname aan de samenleving en de toegang tot hun rechten. (...) Deze cijfergegevens lijken aan te tonen dat de voordelen van de toenemende digitalisering van onze samenleving vooral ten goede komen van de groepen die sociaal, cultureel en economisch bevoordeeld zijn. Hierdoor wordt de kloof tussen de sociale groepen in onze samenleving dieper."

Van de jongeren die aan het programma deelnemen, zegt meer dan één op de drie (38%) moeite te hebben om een job of opleiding te zoeken op het internet.

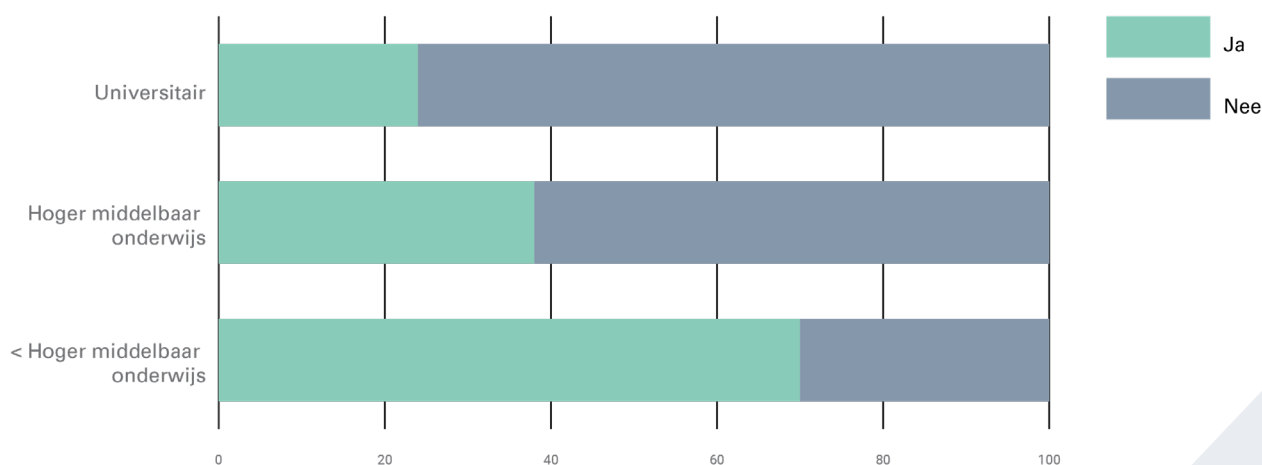

1 op de 3 jongeren

zegt moeilijkheden te hebben om een job of opleiding op het internet te zoeken

"De grote moeilijkheid is dat alles online is en ik geen computer had. Ik heb veel moeite met digitaal. Alles is geblokkeerd, zelfs het interim personeel heeft me niet gebeld in deze periode! Ik was in februari 2020 aan een opleiding begonnen en moest die door de lockdown na een maand onderbreken en het was voor mij onmogelijk om die opleiding online te volgen."
Mamadou*, 29 jaar, Brussel

Moeilijkheden om online activiteiten uit te voeren

Ook hier zijn er aanzienlijke verschillen tussen de opleidingsniveaus. Bijna 8 van de 10 jonge universitaires zeggen dat zij zich geen zorgen maken over het zoeken naar een job op het internet. De verhouding is omgekeerd voor degenen zonder een diploma secundair onderwijs, van wie meer dan 70% moeite heeft om online een job te zoeken.

"Ik ben sinds begin 2020 op zoek naar een job. Ik heb veel moeilijkheden gehad die me veel stress hebben bezorgd. Ten eerste heb ik veel moeite met computers, ik heb er geen benul van. Hoe vind ik een job? Naar wie moet ik gaan? Wat kan ik doen om contacten te leggen? Door corona zie je niemand, niemand ziet jou, en het ergste van alles: je krijgt geen antwoord aan de telefoon."
Aissatou, 29 jaar, Brussel

Voor deze laatste groep zijn de moeilijkheden van drieërlei aard:

Gebrek aan
know-how

Gebrek aan
materiaal

Gebrek aan
ondersteuning

In deze periode van "noodgedwongen" digitalisering zien we echter ook een enorme veerkracht en aanpassingsvermogen. Driekwart van de jongeren geeft aan dat ze nieuwe digitale vaardigheden hebben verworven.

75%

heeft nieuwe digitale
vaardigheden verworven

"Ik heb een deel van mezelf ontdekt. Al die jaren, wanneer men tegen mij zei doe dit op het internet" en ik zei "nee ik ben er niet goed in", was dat omdat ik het niet probeerde. Nu ik geen keus had en dat ik alles via internet moet doen en met zeer lange wachttijden voor fysieke afspraken, heb ik iets over mezelf geleerd. Als ik mezelf dwing, kan ik het doen." Ahmed, 30 ans, Brussel*

De meerderheid zegt het zichzelf te hebben aangeleerd. In mindere mate vermelden ze de aanschaf van materiaal en het volgen van lessen als redenen voor de verbetering van hun vaardigheden. Van degenen die ondersteuning kregen, zegt 82% hulp te hebben gekregen van hun mentor. **Het belang van geïndividualiseerde en flexibele coaching op maat van de jongere - zoals bijvoorbeeld de mentoring bij DUO for a JOB - mag hier niet onderschat worden.**

3. Digitaal gaan mag geen doel op zich zijn

Zoals de meeste diensten moest DUO for a JOB haar programma in 2020 aanpassen om jongeren te kunnen blijven ondersteunen tijdens de gezondheidscrisis.

Na een peiling bij de mentoren en mentees werden alle activiteiten van DUO in juni 2020 gedigitaliseerd. Hierdoor konden wij ons aanpassen aan de gezondheidscontext, onze deelnemers meer flexibiliteit bieden en de kwaliteit van onze opleiding voor mentoren verbeteren (met meer en meer interactieve online content).

Veel mentoren en mentees stellen op prijs dat ze ons programma digitaal kunnen volgen en elkaar digitaal kunnen ontmoeten.

“Eigenlijk is het voor mentees met kleine kinderen en ook voor mij gemakkelijker. Onze virtuele chats zijn frequenter en de uren flexibeler.”
Valentina, 55 jaar oud, Brussel

Bij het herontwerpen van het programma wilde DUO er echter voor zorgen dat het voor iedereen toegankelijk blijft. We hebben daarom een evaluatieprocedure ingevoerd die obstakels, zoals het tekort aan ICT-opleiding of -apparatuur opspoorde en oplossingen op maat biedt, zoals het uitlenen van materiaal en het bieden van opleidingen. Op die manier behouden wij het inclusieve karakter van ons programma en helpen wij de digitale kloof, die door de periode nog belangrijker is geworden, te verkleinen.

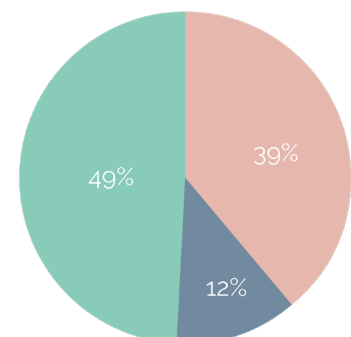
Het blijft echter zeer belangrijk om een face-to-face alternatief aan te blijven bieden. Voor een aantal jongeren is digitaal namelijk geen optie. De redenen hiervoor zijn een gebrek aan ICT-kennis en vaardigheden, een gebrek aan materiaal of een gebrek aan kennis over het gebruik van de digitale tools en hun ‘culturele codes’ (hoe verzend je een sollicitatie per mail, in welke vorm verstuur je je CV,...).

Mentoren wijzen ook op taalproblemen, de kwaliteit van de relatie, het gebrek aan gezelligheid en gevoeligheid, de moeilijkheid vertrouwen op te bouwen en het non-verbale te begrijpen... Zoveel elementen die moeilijk in cijfers te vatten zijn, maar die de kern vormen van de menselijke ondersteuning van de mentoren.

“Waarom was digitaal moeilijk? Omdat mijn mentee niet wist hoe digitale tools te gebruiken, omdat het het begin van de begeleiding was, omdat het moeilijker was om een vertrouwensrelatie op te bouwen en nauwkeurigheid en stiptheid in ons duo te brengen. Mijn mentee had ook lees- en schrijfmoeilijkheden en hij was thuis niet al te beschikbaar (aanwezigheid van jonge kinderen).”
Fabienne, 64 jaar oud, Luik

Sinds september 2020 kan een jongere dus volledig face-to-face en/of op afstand begeleid worden.

Ondanks de digitalisering van onze diensten werkte slechts 39% van de duo's uitsluitend digitaal. Uit deze cijfers blijkt de grote behoefte aan persoonlijke fysieke ontmoetingen, althans ten dele.

En als we mentoren vragen naar het ideale model om mentees in de toekomst te begeleiden, antwoordt 67% van hen “sommige ontmoetingen fysiek, sommige digitaal”, 29% geeft de voorkeur aan het 100% face-to-face-model en slechts 4% denkt aan een louter digitale begeleiding.

Door het beschikbaar maken van alternatieven en gepersonaliseerde oplossingen, zijn de continuïteit en de kwaliteit van onze diensten en ondersteuning gewaarborgd. Van de ondervraagden bleef 93% elkaar ten minste eenmaal per week zien.

4. Enkele pistes voor een inclusievere toekomst

Aangezien de crisis de bestaande ongelijkheden heeft verscherpt, moet het economisch herstelplan meer dan ooit rekening houden met de obstakels waarmee kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt worden geconfronteerd. Wat de integratie van jongeren met een migratieachtergrond op de arbeidsmarkt betreft, blijven de aanbevelingen voor hervormingen die vóór de crisis zijn geformuleerd⁶ relevant. Enkele nieuwe aandachtspunten dringen zich op.

Bij het bestrijden van ongelijkheid en precariteit blijven de sociale zekerheid en de openbare dienstverlening de instrumenten bij uitstek om ervoor te zorgen dat de meest kwetsbaren niet uit de boot vallen. Het is dan ook van essentieel belang ervoor te zorgen dat de toegang voor iedereen gewaarborgd is. Hoewel het natuurlijk nuttig is om diensten te digitaliseren, is het noodzakelijk om de mogelijkheid tot face-to-face contact te behouden voor diegenen die dat nodig hebben. In het bijzonder voor kwetsbare personen, waaronder bijvoorbeeld nieuwkomers met een taalachterstand, kortgeschoolden of mensen met psychische problemen.

We moeten te allen tijde vermijden dat de versnelde digitalisering nieuwe ongelijkheden creëert - of oude ongelijkheden verergert. De digitale evolutie biedt ontegensprekelijk mogelijkheden, maar er zal meer geïnvesteerd moeten worden in het ter beschikking stellen van materiaal en opleidingen opdat niemand achterblijft. Er zal ook expertise moeten worden opgebouwd over de inclusieve digitalisering van diensten (mentoring inbegrepen) door goede praktijken uit te wisselen. Maar dat niet alleen. Om de meest kwetsbare groepen aan boord te houden, is het nodig geïndividualiseerde begeleiding en ondersteuning mogelijk te maken.

6. Zie de Socio-economische Monitoring van Unia & FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg en het ervaringsverslag van DUO for a JOB

DUO for a JOB, klaar om deel uit te maken van de oplossing

DUO for a JOB biedt relevante ondersteuning op drie cruciale gebieden voor het herstelplan. Ten eerste **bevordert mentoring de beroepsintegratie van jongeren met een migratieachtergrond** en helpt het mensen in kwetsbare situaties de aansluiting met het systeem niet te verliezen.

Het herstelt ook de solidariteit tussen de generaties en helpt het isolement van jong en oud te bestrijden. **Vijftigplussers behouden sociaal contact en versterken hun plaats in de samenleving** door hun ervaring door te geven.

Tenslotte zou het gebrek aan ontmoeting en contact, in een periode die economisch en sociaal moeilijk is voor veel mensen en in combinatie met een reeds verdeelde en gespannen publieke opinie, kunnen leiden tot een toename van polarisatie. Het is dan ook van het grootste belang **platformen te bieden voor ontmoeting en uitwisseling tussen burgers om de dialoog in stand te houden en verbinding te creëren**, op basis van openheid en wederzijds respect.

Methodologie

De data hier gepresenteerd zijn verzameld via een enquête onder de 720 duo's die in 2020 actief waren.

Bij de mentees:

- Hebben we 128 antwoorden gekregen, via een elektronische vragenlijst en telefonische interviews.
- Hebben we 5 lange individuele interviews gehouden om meer in detail te praten of specifieke topics

Bij de mentoren:

- Hebben we 195 antwoorden gekregen via een elektronische vragenlijst
- Hebben we een informeel uitwisselingsmoment tussen mentoren gehouden om moeilijkheden en goede praktijken uit te wisselen.
- Hebben we de feedback van evaluaties en interviews in 2020 mee in rekening gehouden

DUO FOR A JOB
intergenerational coaching